

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Handreiking pleegvergoeding

JANUARI 2015

Colofon

Deze brochure is tot stand gekomen in samenwerking met:

- Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen
- Stichting Belangenbehartiging Pleeg grootouders Nederland
- Stichting Pleegwijzer
- Stichting Pleegouderssupport
- LOPOR (Landelijk overleg pleegouderraden)
- Jeugdzorg Nederland
- Vereniging Nederlandse Gemeenten
- Ministeries van VWS en V&J

Samenstelling: Bibo Jeugdzaken

Inhoudsopgave

1	Waarom deze handreiking?	4
2	Wat schrijft de wet voor?	6
3	Wie heeft onderhoudsplicht en wat betekent dit voor de gemeente?	8
4	Wanneer is er sprake van bijzondere kosten?	10
5	Welke rol heeft de gemeente bij het verzekeren van pleegkinderen?	12
6	Aandachtspunten voor de samenwerking tussen pleegzorgaanbieder en gemeente	14
7	Aanbevelingen voor een pleegzorgvriendelijk beleid	16

1 Waarom deze handreiking?

Met de invoering van de Jeugdwet zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor de pleegzorg. In 2013 ging dat om 21.606 pleegkinderen in 16.065 pleeggezinnen (link: https://www.pleegzorg.nl/media/uploads/over-pleegzorg/2013_factsheet_pleegzorg_def.pdf). De Jeugdwet bepaalt dat kinderen bij uithuisplaatsing in principe in een gezinssetting moeten worden opgenomen. Voor gemeenten is het dan ook van groot belang dat pleegouders hun belangrijke onbezoldigde werk voor kwetsbare kinderen voortzetten en beschikbaar blijven voor het uitvoeren van deze bijzondere vorm van jeugdhulp http://www.voordejeugd.nl/images/pdf/handreikingen/Brochure_Pleegzorg.pdf

Pleegouders, die een contract hebben met een pleegzorgaanbieder, hebben - naast begeleiding - recht op een pleegvergoeding. Regels en voorschriften over deze pleegvergoeding staan beschreven in de *Regeling Jeugdwet*, § 5 Basisbedragen en toeslagen pleegvergoeding http://wetten.overheid.nl/BWBR0036007/geldigheidsdatum_17-01-2015#5 die sinds 3 januari 2015 van kracht is. Het is de wettelijke plicht van gemeenten om ervoor te zorgen dat pleegzorgaanbieders deze pleegvergoeding kunnen verstrekken aan pleegouders, inclusief de vergoeding van bijzondere kosten.

Uit onderzoek van de VNG onder gemeenten blijkt dat de huidige contracten met pleegzorgaanbieders niet voorzien in de uitvoering van deze nieuwe wettelijke verplichtingen. Met name over de vergoeding van bijzondere kosten zijn zelden afspraken gemaakt, terwijl deze kosten zeer hoog kunnen oplopen. Gemeenten dienen dan ook zo snel mogelijk met hun pleegzorgaanbieder in gesprek te gaan om aanvullende contractafspraken te maken.

Pleegouders declareren veelvuldig bijzondere kosten bij hun pleegzorgaanbieder. Pleegkinderen hebben veel meegemaakt en dat eist zijn tol. Veel pleegkinderen zijn problematisch gehecht en hebben gedragsproblemen en/of leerproblemen. Dit leidt onder andere tot hogere kosten voor speciaal onderwijs, therapie en medicatie. Pleegkinderen zijn hierdoor relatief vaak dure kinderen om op te voeden voor pleegouders, zeker als ze een beperking hebben.

Er is een tweede aanleiding voor deze handreiking: De huidige financiële regelingen ten behoeve van pleegkinderen zijn zeer complex. De praktijk leert dat veel pleegouders zich belast voelen door ingewikkelde procedures en financiële onzekerheid. Adviesbureau PWC heeft recent de financiële stromen rondom het pleegkind binnen alle wettelijke kaders in kaart gebracht. Hierover wordt binnenkort een factsheet gepubliceerd. Gemeenten hebben met de invoering van de nieuwe Jeugdwet invloed gekregen op deze financiële stromen en kunnen pleegouders ontlasten.

Deze handreiking beoogt gemeenten te faciliteren bij het maken van de beleidskeuzes die hiervoor nodig zijn. Bovendien geeft deze handreiking gemeenten input voor het maken van de boven genoemde aanvullende contractafspraken met pleegzorgaanbieders en het beperken van de financiële risico's.

Leeswijzer

Deze handreiking begint met basisinformatie over de pleegvergoeding:

- Een samenvatting van relevante wet- en regelgeving
- Informatie over de onderhoudsplicht en de consequenties voor uw gemeente
- Een beschrijving van de rol van de gemeente bij het verzekeren van pleegkinderen

- Een overzicht van bijzondere kosten

Wilt u vooral weten wat u te doen staat als gemeente? Ga dan direct naar de laatste paragrafen in deze handreiking en lees:

- Aandachtspunten voor de samenwerking tussen pleegzorgaanbieder en gemeente
- Aanbevelingen voor een pleegzorgvriendelijk beleid

2 Wat schrijft de wet voor?

In de Jeugdwet, artikel 5.3, tweede lid, is bepaald dat de Ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Veiligheid en Justitie een basisbedrag vaststellen als vergoeding in de kosten van de verzorging en opvoeding van een pleegkind en regels stellen omtrent de toeslagen die op dit basisbedrag kunnen worden verleend, de kortingen die daarop kunnen worden toegepast en de vergoeding van de bijzondere kosten.

De gemeente die pleegzorg inkoop bij een pleegzorgaanbieder moet ervoor zorgen dat de pleegzorgaanbieder in staat is een pleegouder de pleegvergoeding te verschaffen zoals opgenomen in de ministeriële *Regeling Jeugdwet*.

De pleegvergoeding in de regeling bestaat uit drie elementen:

1. Basisbedrag
2. Toeslagen
3. Vergoeding van bijzondere kosten

Het basisbedrag en de toeslag staan vast en zijn conform de modelovereenkomst pleegzorg [http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdhulp/nieuws/vng-modelovereenkomst-pleegzorg-nu-beschikbaar-onderdeel-van-het-tarief-pleegzorg-dat-gemeenten-met-hun-pleegzorgaanbieder\(s\)-afspreken](http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdhulp/nieuws/vng-modelovereenkomst-pleegzorg-nu-beschikbaar-onderdeel-van-het-tarief-pleegzorg-dat-gemeenten-met-hun-pleegzorgaanbieder(s)-afspreken). Met betrekking tot de vergoeding van bijzondere kosten hebben gemeenten echter een grotere mate van beleidsvrijheid. Zij moeten hierover vooraf afspraken maken met de pleegzorgaanbieder(s) in hun gemeente.

Voor wie?

De in de ministeriële regeling beschreven vergoedingen worden alleen verstrekt aan pleegouders met wie pleegzorgaanbieders een pleegcontract hebben afgesloten. Als er geen pleegcontract is afgesloten, bestaat er geen recht op een pleegvergoeding. Voor de vergoeding wordt geen onderscheid gemaakt tussen bestandspleegouders, netwerkpleegouders of pleegoudervoogden.

Hieronder volgt een korte toelichting op de drie elementen van de pleegvergoeding.

Een uitgebreide beschrijving vindt u in paragraaf 5 van de *Regeling Jeugdwet*

http://wetten.overheid.nl/BWBR0036007/geldigheidsdatum_17-01-2015#5.

Basisbedrag

Het basisbedrag is een genormeerde onkostenvergoeding voor de opvoeding en verzorging van een pleegkind. Het bedrag is afhankelijk van de leeftijd van het kind en wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de consumenten prijsindex 'alle huishouden' van het CBS. Voor 2015 variëren de bedragen van €17,66 per dag voor 0 t/m 8 jaar tot €21,70 per dag voor 18 jaar en ouder.

Pleegouders worden geacht van dit basisbedrag de kosten te betalen die normaliter gemoeid zijn met onder meer: voeding, kosten van woninginrichting, verwarming e.d., lichamelijke verzorging, zak- en kleedgeld, deelname aan maatschappelijke activiteiten zoals sport en ontspanning, reiskosten (bijvoorbeeld voor school of weekendbezoek aan de ouders), kleine onderwijskosten (zoals pennen, agenda en schriften), ziektekosten en kosten voor een WA-premie als het pleegkind op de WA-polis van de pleegouders staat.

Als een pleegkind tijdelijk niet in het pleeggezin verblijft, kan de pleegzorgaanbieder besluiten dit basisbedrag tijdelijk te verlagen.

Toeslagen

De regeling schrijft voor dat de pleegzorgaanbieder dit genormeerde basisbedrag in een drietal gevallen mag verhogen met een toeslag van maximaal €3,51 per dag (prijsniveau 2015).

1. als het pleegkind in een crisissituatie met spoed wordt geplaatst bij de pleegouder (maximale duur van de toeslag is vier weken)
2. bij drie of meer pleegkinderen, vanaf het derde en volgende pleegkind
3. als het pleegkind een verstandelijke, zintuiglijke of lichamelijke beperking heeft

Bij situatie 1 en 2 dient de pleegzorgaanbieder slechts te beoordelen of er sprake is van deze situatie. Als dat het geval is, heeft de pleegouder recht op de gehele toeslag. Bij situatie 3 stelt de pleegzorgaanbieder de hoogte en duur van de toeslag vast. De pleegzorgaanbieder bepaalt redelijkerwijs welke kosten noodzakelijk zijn en of deze door het basisbedrag worden gedekt of dat er op grond van een andere regeling een vergoeding kan plaatsvinden. Stapelen van toeslagen is mogelijk; pleegouders kunnen recht hebben op meerdere toeslagen.

Gemeenten dienen rekening te houden met deze toeslagen bij het vaststellen van het tarief pleegzorg. Specifiek voor pleegkinderen met een beperking zal een hoger budget dan vorige jaren gereserveerd moeten worden in verband met het wegvallen van de TOG (Tegemoetkoming Ouders van thuiswonende Gehandicapte kinderen). Deze tegemoetkoming kon ook worden aangevraagd door pleegouders. Biologische ouders met een gehandicapt kind kunnen in 2015 dubbele kinderbijslag aanvragen. Dit geldt niet voor pleegouders aangezien zij geen recht hebben op kinderbijslag. Om te kunnen inschatten in welke mate het beroep op de bijzondere kosten door het wegvallen van de TOG zal stijgen, is het van belang om te weten om hoeveel gehandicapte kinderen het in uw gemeente gaat. Pleegzorgaanbieders kunnen deze cijfers opleveren.

Vergoeding van bijzondere kosten

In de praktijk kan het voorkomen dat pleegouders noodzakelijke bijzondere kosten voor hun pleegkind maken die niet uit het basisbedrag of een van de toeslagen kunnen worden voldaan.

Onder noodzakelijke bijzondere kosten worden door de wetgever in ieder geval verstaan:

- 'incidentele hoge medische kosten die niet op grond van een andere regeling vergoed worden'
- 'reiskosten in verband met de omgangsregeling waarvoor het basisbedrag redelijkerwijs niet toereikend is'
- 'de kosten voor een aanvullende ziektekostenverzekering'

De praktijk wijst uit dat pleegouders met veel meer noodzakelijke bijzondere kosten voor een pleegkind te maken krijgen. Een overzicht vindt u in paragraaf 4 van deze handreiking.

Alleen noodzakelijke bijzondere kosten, die niet verhaald kunnen worden bij de onderhoudsplichtige ouders en die niet op grond van een andere regeling vergoed kunnen worden, komen voor vergoeding in aanmerking.

Pleegvergoeding bij een pleegkind ouder dan 18 jaar

In principe kunnen kinderen tot 18 jaar pleegzorg krijgen. Regelmatig hebben pleegkinderen na hun 18de jaar nog behoefte aan ondersteuning en begeleiding, zeker als er sprake is van een beperking. Ze kunnen dan tot hun 23ste jaar een beroep doen op voortgezette hulpverlening. Zolang een pleegkind pleegzorg in het kader van voortgezette hulpverlening krijgt, ontvangen pleegouders een pleegvergoeding.

3 Wie heeft onderhoudsplicht en wat betekent dit voor de gemeente?

Bij het maken van afspraken over het vergoeden van kosten ten behoeve van een pleegkind, is het belangrijk om te weten wie formeel onderhoudsplichtig is voor het kind. Op grond van het personen- en familierecht in het Burgerlijk Wetboek rust op ouders een wettelijke onderhoudsverplichting totdat hun kind 21 jaar is. Bepalingen in de Jeugdwet hebben hier geen invloed op. Dit betekent dat ouders in principe aansprakelijk blijven voor noodzakelijke kosten die niet uit de pleegvergoeding betaald kunnen worden.

Bijzondere onderhoudsplicht overheid

Voor pleegkinderen met een kindbeschermingsmaatregel (gedwongen kader) en pleegkinderen onder pleegoudervoogdij geldt voor de overheid een bijzondere onderhoudsplicht die pleegouders in staat stelt deze pleegkinderen adequaat te verzorgen en op te voeden. Grondslag voor deze bijzondere onderhoudsplicht van de overheid is de uitspraak van de Hoge Raad op 30 november 2007 (ECLI:NL:2007:BA8447).

Voordat de Jeugdwet in werking trad was het beheer van het budget voor bijzondere kosten gesplitst. Bureaus Jeugdzorg beheerden het budget bijzondere kosten in het kader van de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen, terwijl pleegzorgaanbieders het budget bijzondere kosten voor pleegoudervoogden beheerden. Om te voorkomen dat pleegouders te maken krijgen met verschillende instanties is in de Jeugdwet het beheer van het budget bijzondere kosten in zijn geheel bij de pleegzorgaanbieder belegd.

Verhalen van bijzondere kosten bij ouders

Ondanks dat ouders formeel onderhoudsplichtig zijn, kost het in de praktijk vaak moeite om ze ook daadwerkelijk te laten betalen voor noodzakelijke kosten voor hun kinderen die niet uit de pleegvergoeding kunnen worden betaald. Onder andere beperkte financiële middelen spelen hier een rol. De pleegzorgaanbieder beoordeelt of deze kosten bij de ouders kunnen worden verhaald.

Voorheen hadden pleegzorgaanbieders deze taak alleen in het kader van pleegoudervoogdij, terwijl de Bureaus Jeugdzorg de bijzondere kosten voor uithuisgeplaatste kinderen met een kindbeschermingsmaatregel bij ouders probeerden te verhalen. Pleegzorgaanbieders hebben met ingang van 1 januari 2015 dus te maken met een uitbreiding van hun taak, die verdisconteerd zal moeten worden in het pleegzorgtarief. Gemeenten hebben er financieel belang bij dat pleegzorgaanbieders zich inspannen om kosten bij onderhoudsplichtige ouders te verhalen.

Pleegzorg in het vrijwillig kader

Extra aandacht is nodig voor pleegouders in het vrijwillig kader die geen recht hebben op de vergoeding van noodzakelijke bijzondere kosten. Aangezien ouders vaak moeite hebben met betalen, betekent dit dat er een financieel risico wordt neergelegd bij de pleegouders. Dit kan de drempel voor pleegouderschap in het vrijwillig kader, zeker voor pleegkinderen met een handicap (lees: hoge noodzakelijke bijzondere kosten), verhogen. Een mogelijke oplossing hiervoor is het overnemen van de claim van de pleegouders op de ouders, waardoor het financieel risico niet meer bij de pleegouders ligt. Een andere oplossing is deze groep pleegouders met ingang van 1 januari 2015 toegang te geven tot de vergoeding van bijzondere kosten. Dit betekent wel een extra beslag op de al vastgestelde gemeentebegroting.

Ouderbijdrage

In de Jeugdwet is geregeld dat voor 'jeugdhulp met verblijf' een ouderbijdrage is verschuldigd. Sinds 1 januari 2015 voert het CAK (Centraal Administratie Kantoor) de vaststelling en de inning van deze ouderbijdrage voor gemeenten uit. De opbrengsten gaan naar de gemeente die verantwoordelijk is voor het treffen van de jeugdhulpvoorziening. Voorheen betaalden ouders ook al een bijdrage voor pleegzorg die geïnd werd door het LBIO (Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen). De inning van de ouderbijdrage staat los van de onderhoudsplicht die ouders hebben en het verhalen van kosten bij ouders. De ouderbijdrage geldt niet voor ouders van wie het ouderlijk gezag is beëindigd d.w.z. als de voogdij bij een gecertificeerde instelling of bij pleegouders ligt. Meer info over de ouderbijdrage kunt u vinden in een recent vernieuwde factsheet.

<http://www.voordejeugd.nl/actueel/nieuwsberichten/1546-update-factsheet-ouderbijdrage-in-de-jeugdwet-beschikbaar>

Kinderbijslag

Ouders verliezen hun recht op kinderbijslag als hun kind niet langer staat ingeschreven op hun adres in de BRP (Basisregistratie Personen). Tenzij ze kunnen aantonen dat ze voortvloeiend uit hun onderhoudsplicht maandelijks nog substantiële kosten maken voor hun kind (waaronder bijzondere kosten en de ouderbijdrage). Pleegouders hebben geen recht op kinderbijslag aangezien ze een pleegvergoeding ontvangen.

Woonplaatsbeginsel

De financiële verantwoordelijkheid voor pleegzorg (en eventueel aanvullende jeugdhulp) ligt in beginsel bij de gemeente, waar degenen wonen die het ouderlijk gezag hebben over het pleegkind. In het geval van formeel pleegouderschap in het vrijwillig kader en in het geval van een ondertoezichtstelling is dat dus de gemeente waar de ouders wonen (en niet de pleegouders). Ligt de voogdij bij een gecertificeerde instelling, dan is de werkelijke woonplaats van de jeugdige bepalend en is de gemeente van het pleeggezin financieel verantwoordelijk voor de pleegzorg. In het geval van pleegoudervoogdij is het de gemeente waar de pleegoudervoogden wonen.

Bij een verhuizing, een wijziging in het gezag of als het kind meerderjarig wordt, verandert de situatie. Via een stappenplan kunt u bepalen of uw gemeente in de nieuwe situatie verantwoordelijk is voor de zorg. Het is uiteraard wenselijk dat gemeenten met elkaar afstemmen over de inhoud en financiering van de zorg. Uitgebreide informatie over het woonplaatsbeginsel vindt u via deze link.

<http://www.voordejeugd.nl/images/pdf/factsheet/Factsheet%20Woonplaatsbeginsel.pdf>

4 Wanneer is er sprake van bijzondere kosten?

Zoals al te lezen was in paragraaf 2 verplicht de wettelijke regeling in ieder geval tot het vergoeden van 'incidentele hoge medische kosten die niet op grond van een andere regeling vergoed worden', 'reiskosten in verband met de omgangsregeling waarvoor het basisbedrag redelijkerwijs niet toereikend is' en 'de kosten voor een aanvullende ziektekostenverzekering'.

Tot nu toe werden door pleegzorgaanbieders en Bureaus Jeugdzorg naast deze kosten zeer uiteenlopende bijzondere kosten vergoed aan pleegouders. Deze zijn geïnventariseerd en vindt u in het onderstaande overzicht. Hoewel gemeenten beleidsvrijheid hebben op dit punt, kan dit overzicht als leidraad worden gebruikt. Dit voorkomt dat pleegouders in de ene gemeente beter af zijn dan in de andere gemeente.

Inventarisatie bijzondere kosten pleegzorg

Gezondheid en welzijn

- Aanvullende zorgverzekering
- Lichamelijke, psychologische en psychiatrische onderzoeken, therapieën en medicijnen die in het geheel niet door de zorgverzekering worden vergoed of die niet meer worden vergoed omdat de kosten boven de maximale vergoeding uitkomen
- Dagvergoeding bij bedplassen (doktersverklaring nodig), indien geen (volledige) vergoeding door zorgverzekeraar
- Brillen, contactlenzen, beugels en andere hulpmiddelen, indien geen (volledige) vergoeding door zorgverzekeraar

Reiskosten en mobiliteit

- Reiskosten in verband met de omgangsregeling en familiecontacten, waarvoor het basisbedrag niet toereikend is
- Reiskosten in verband met veelvuldig dokter-, ziekenhuis-, tandarts-, therapiebezoek etc.
- OV-kosten in het kader van het volgen van voortgezet onderwijs
- Taxikosten leerlingenvervoer voor speciaal onderwijs
- Aanschaf (aangepaste) fiets of bromfiets (met bijkomende kosten: helm, verzekering, examen, brommerrijbewijs, reparaties)

Opvang en onderwijs

- Tussen-schoolse opvang bij continuurooster
- School- en beroepskeuzetest
- Ouderbijdrage school en lesgeld
- Schoolexcursies, schoolreizen en werkweken
- Bijlessen en huiswerkinstituut
- Aanschaf computer of laptop
- Aanschaf boeken en leermiddelen

Schade

- Eigen risico aansprakelijkheidsverzekering
- Schade aan bezittingen van de pleegouders of derden die niet door de aansprakelijkheidsverzekering worden vergoed

Overig

- Zwemles, muziekles en sporten
- Verbouwings- en inrichtingskosten huis pleegouders
- Begrafenis en crematie
- Identiteitsbewijs en paspoort
- Uittreksel geboorteregister
- Naamswijziging
- DNA-onderzoek

Drempelwaarden

De ministeriële regeling schrijft voor dat pleegouders in aanmerking komen voor de vergoeding van reiskosten 'waarvoor het basisbedrag niet toereikend is'. Wanneer is dat het geval? Het is raadzaam om voor het declareren van reiskosten een drempelwaarde vast te stellen. Deze bedraagt in veel huidige regelingen circa 25 euro in de maand. Let op: voor weekendpleegzorg geldt deze drempelwaarde niet, aangezien weekendpleegouders vaak onevenredig hoge kosten maken voor het ophalen en terugbrengen van het pleegkind. Ga hierover in gesprek met uw pleegzorgaanbieder.

Ook voor andere bijzondere kosten dan reiskosten is het raadzaam om drempelwaarden te bepalen, omdat ze deels vergoed worden uit het basisbedrag of een toeslag. Dit gaat in ieder geval om de volgende posten:

- Zwemles, muziekles, sporten (deels vergoed uit de basisvergoeding)
- Schoolkosten (deels vergoed uit de basisvergoeding)
- Verbouwings- en inrichtingskosten huis pleegouders (deels vergoed uit de toeslag vanwege beperking)

Maxima

Het is onwenselijk dat pleegouders die immaterieel al fors investeren in een pleegkind financieel opdraaien voor noodzakelijke uitgaven. Aan de andere kant is de realiteit dat gemeenten een beperkt budget hebben. Omdat bijzondere kosten flink kunnen oplopen, kan het raadzaam zijn om in overleg met uw pleegzorgaanbieder per post een maximumbedrag te bepalen.

Overige voorwaarden

In het op te stellen beleid rond de vergoeding van bijzondere kosten kunnen, naast drempelwaarden en maxima, ook bedragen per leeftijdscategorie of per periode worden opgenomen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de aanschaf van (brom)fietsen.

Mogelijke werkwijze

Alleen *noodzakelijke* bijzondere kosten, die niet verhaald kunnen worden bij de onderhoudsplichtige ouders en die niet op grond van een andere regeling vergoed kunnen worden, komen voor vergoeding in aanmerking. Maar wie bepaalt of kosten noodzakelijk zijn? De volgende werkwijze blijkt goed te werken in de praktijk:

- stap 1: Het zorgteam bepaalt in lijn met het hulpverleningsbesluit en in overleg met de (pleeg)ouders op inhoudelijke gronden welke bijzondere kosten noodzakelijk zijn en doet een voorstel aan de budgetverantwoordelijke.
- stap 2: Deze checkt of de kosten passen binnen de beleidsregels van de pleegzorgaanbieder en of er voldoende financiële ruimte (bij de pleegzorgaanbieder of gemeente) is.
- stap 3: Zo nee, dan wordt in het zorgteam (stap 1) gezocht naar een andere oplossing. Zo ja, dan kunnen pleegouders de noodzakelijke kosten maken en declareren.
- stap 4: De pleegzorgaanbieder vergoedt de kosten.
- stap 5: De pleegzorgaanbieder probeert de kosten te verhalen, in eerste instantie bij de onderhoudsplichtige ouders en in tweede instantie bij een andere instantie als op grond van een andere regeling voor deze kosten een uitkering mogelijk is. De kosten die niet verhaald kunnen worden, komen ten laste van het budget bijzondere kosten.

5 Welke rol heeft de gemeente bij het verzekeren van pleegkinderen?

Het verzekeren van pleegkinderen tegen ziektekosten en aansprakelijkheid ligt complex. Wie is er verantwoordelijk voor het afsluiten van de verzekering en wie betaalt? In de onderstaande tekst vindt u per pleegzorgvariant een beschrijving van de situatie voor en na 1 januari 2015. Het gaat in alle gevallen om minderjarige pleegkinderen.

Pleegzorg in het vrijwillig kader

Pleegkinderen waarover ouders het gezag hebben, zijn voor ziektekosten en aansprakelijkheid verzekerd via hun ouders. Formeel dienen hun ouders ook het eigen risico te dragen en de kosten van een eventueel af te sluiten aanvullende zorgverzekering.

Pleegzorg in het gedwongen kader

Ligt de voogdij bij een gecertificeerde instelling, dan zorgde deze instelling tot nu toe voor een basis- en aanvullende zorgverzekering en voor een persoonlijke aansprakelijkheidsverzekering. Deze verzekeringen werden collectief ingekocht, hetgeen volumekorting opleverde. Bovendien werd bij zorgverzekeraar VGZ een zorgaanbod ingekocht dat paste bij voogdijkinderen. Pleegkinderen met een (voorlopige) OTS waren verzekerd via hun ouders. Tot op heden vergoedden provincies in veel gevallen een aanvullende zorgverzekering voor deze kinderen uit eigen middelen.

Voor overgangsjaar 2015 is een collectieve basiszorgverzekering en aanvullende zorgverzekering bij VGZ afgesloten voor voogdijpleegkinderen en een aanvullende zorgverzekering voor OTS-pleegkinderen. De kosten van deze verzekeringen zullen worden verrekend met gemeenten aangezien het budget hiervoor deel uitmaakt van het macrobudget van gemeenten. Met ingang van 2016 zullen gemeenten zelf - al dan niet (boven)regionaal- moeten zorgen voor de inkoop van verzekeringen voor voogdijkinderen. De VNG en Jeugdzorg Nederland gaan in 2015 in gesprek over de mogelijkheden om de huidige afspraken te continueren voor gemeenten.

Pleegoudervoogdij

Pleegoudervoogden zijn zelf verantwoordelijk voor het afsluiten van verzekeringen voor hun pleegkinderen en kunnen deze kosten tot nu toe nergens verhalen (lees: de kosten vallen onder het basisbedrag van de pleegvergoeding). Om pleegoudervoogdij aantrekkelijk te maken (in plaats van financieel onvoordelig ten opzichte van 'gewoon' pleegouderschap), zou het wenselijk zijn als pleegoudervoogden deze kosten vanaf 1 januari 2015 zouden kunnen declareren als 'bijzondere kosten'. Hiervoor moet dan wel financiële ruimte gecreëerd worden op de gemeentebegroting. Pleegoudervoogden hebben sinds 1 januari 2014 overigens al toegang tot de regeling bijzondere kosten, maar niet voor deze verzekeringskosten.

Meerderjarige pleegkinderen

Meerderjarige pleegkinderen dienen hun eigen zorgverzekering (basis en indien gewenst aanvullend) af te sluiten en komen in aanmerking voor een zorgtoeslag van de Belastingdienst. De aansprakelijkheidsverzekering van pleegouders of eigen ouders blijft in principe voor jongeren tot 21 jaar geldig. Als gemeente heeft u hiermee geen bemoeienis.

6 Aandachtspunten voor de samenwerking tussen pleegzorgaanbieder en gemeente

Het is van belang dat gemeenten snel met hun pleegzorgaanbieder(s) om de tafel gaan om afspraken te maken over de vergoeding van bijzondere kosten. Gemeenten kunnen zich op dit gesprek voorbereiden aan de hand van de onderstaande punten:

Tarief pleegzorg; aanvullende afspraken nodig!

In de huidige contracten tussen gemeenten en pleegzorgaanbieders is maar ten dele rekening gehouden met bijzondere kosten. In de Inkoophandreiking Pleegzorg https://www.vng.nl/files/vng/20140724_inkoophandreiking_pleegzorg.docx wordt een normbedrag van 14.000 euro per jaar per pleegzorgplaats aangehouden. Intussen is gebleken dat dit normbedrag niet door alle gemeenten wordt aangehouden. Indien een lager tarief wordt aangehouden kan dit tot knelpunten leiden, onder andere bij de vergoeding van bijzondere kosten en bij pleegkinderen met een beperking (veelal geplaatst via de William Schrikker Groep). Bij de huidige tariefstelling is geen rekening gehouden met het afschaffen van de TOG (Tegemoetkoming ouders van gehandicapte kinderen). Door het afschaffen van deze regeling zullen pleegouders meer kosten declareren als bijzondere kosten, hetgeen tot budgetoverschrijding kan leiden.

Inhoudelijke sturing of juist niet?

Gemeenten moeten vooraf een keuze maken over de soort relatie dat ze willen aangaan met pleegzorgaanbieders. Is dit een bekostigingsrelatie waarbij alle inhoudelijke keuzes over wat en wel niet vergoed wordt aan de pleegzorgaanbieder wordt overgelaten? Professionals (lees: pleegzorgaanbieders) krijgen in dit geval de ruimte om op basis van hun deskundigheid en jarenlange ervaring beslissingen te nemen. Of wil de gemeente ook een inhoudelijke sturende rol die van de gemeente meer capaciteit en expertise vergt? Door vooraf in overleg met de pleegzorgaanbieder en pleegouders te bepalen welke kosten wel en niet worden vergoed, heeft de gemeente direct invloed op het pleegouderbeleid in de eigen gemeente.

Kiezen voor een bekostigingssystematiek

Gemeenten moeten een bekostigingssystematiek kiezen voor de bijzondere kosten. Daarvoor bestaan diverse mogelijkheden:

- Prestatiebekostiging (ook wel outputbekostiging of p*q-bekostiging genoemd): deze wijze van bekostiging werd tot nu toe door de provincies gehanteerd. Er bestaat een directe relatie tussen de geleverde prestatie en de bekostiging. Het definiëren, factureren en monitoren van de zorgprestaties in de vorm van zorgproducten staat centraal. Voordeel van deze wijze van bekostiging: het stimuleert de doelmatigheid doordat de kosten per traject of activiteit duidelijk worden, nadeel: het kan hoge administratieve lasten met zich meebrengen en het risico op budgetoverschrijding bestaat als prestaties ongelimiteerd in rekening kunnen worden gebracht. Dit laatste kan overigens worden voorkomen door aanvullende afspraken over toelating te maken en/of een poortwachter-functie te creëren.
- Lumpsum-bekostiging: bij deze wijze van financiering stelt de gemeente als opdrachtgever een totaal budget voor alle diensten en activiteiten van de pleegzorgaanbieder beschikbaar, inclusief bijzondere kosten. De pleegzorgaanbieder dient er zelf voor te zorgen dat hij hiermee uit komt. Er vindt geen nacalculatie plaats. Het bedrag kan worden bepaald op basis van de uitgaven van het vorige jaar. Voordeel van deze wijze van bekostiging: de gemeente wordt niet verrast met bud-

getoverschrijdingen, nadeel is dat de gemeente geen invloed heeft op waaraan het geld wordt uitgegeven. Ook krijgt de gemeente geen zicht op of pleegzorgaanbieders de bijzondere kosten maximaal verhalen op onderhoudsplichtige ouders.

- Een tussenvorm is het werken met richtbedragen, al dan niet met nacalculatie. Op basis van de huidige praktijk lijkt voor bijzondere kosten een richtbedrag van 600 euro per pleegkind per jaar realistisch. Vooraf worden met een pleegzorgaanbieder afspraken gemaakt over volume (aantal plaatsingen) en het tarief (richtbedrag). De gemeente financiert de bijzondere kosten op basis van deze voorcalculatie. Om de continuïteit van zorg aan pleegkinderen te garanderen wordt in sommige gemeenten ook nog met een nacalculatie gewerkt. Aan het einde van de rit verrekenen pleegzorgaanbieder en gemeente eventuele meer- of minderkosten. Dit kan uiteraard financieel voordelig of onvoordelig uitpakken voor een gemeente.

Vormen van (boven)regionale nood- en calamiteitenfondsen

Het is de taak van gemeenten om budgettair ruimte te creëren voor het vergoeden van bijzondere kosten. Tot nu toe deden pleegzorgaanbieders voor bijzondere kosten een beroep op provinciale nood- en calamiteitenfondsen en particuliere fondsen. Aangezien sommige bijzondere kosten erg hoog kunnen oplopen, met name bij meervoudige beperkte pleegkinderen (mede door afschaffing van de TOG), kan het raadzaam zijn dat gemeenten met ingang van 1 januari 2015 (boven)regionale nood- en calamiteitenfondsen te vormen. Gemeenten dienen zich te bezinnen op hun rol bij het verwerven van bijdragen bij particuliere fondsen.

Onderlinge communicatie

Maak goede werkafspraken met de pleegzorgaanbieder over de onderlinge communicatie. Wie is binnen de gemeente het aanspreekpunt voor alle financiële aspecten van pleegzorg? En met wie moet de pleegzorgaanbieder contact opnemen bij onvoorziene omstandigheden en extreem hoge kosten? Is dat de wethouder of volstaat contact met een beleidsmedewerker?

Agenda gesprek pleegzorgaanbieder - gemeente

In gesprek met de pleegzorgaanbieder kunnen de volgende vragen op de agenda staan:

1. Wat zijn de (financiële) gevolgen voor het contract tussen gemeente en pleegzorgaanbieder, nu de pleegzorgaanbieder conform de Regeling Jeugdwet verantwoordelijk wordt voor het verstrekken van de pleegvergoeding en het verhalen van bijzondere kosten op de (eigen) ouders van pleegkinderen?
2. Welke kaders wil de gemeente stellen bij het vergoeden van de bijzondere kosten?
3. Hoe gaat de bekostiging van bijzondere kosten plaatsvinden?
4. Welke stappen wil de gemeente of regio zetten om pleegzorgvriendelijk beleid te voeren en welke consequenties heeft dit voor het contract met de pleegzorgaanbieder?

Aanbevelingen voor een pleegzorgvriendelijk gemeentebeleid vindt u in de slotparagraaf van deze handreiking.

7 Aanbevelingen voor een pleegzorgvriendelijk beleid

Tot slot: u speelt als gemeente een belangrijke rol bij het financieel ontlasten van pleegouders. Daarmee draagt u bij aan het behoud van pleeggezinnen in uw gemeente. De huidige praktijk levert hiervoor een aantal aanbevelingen op:

1. De uitvoering van de huidige regelingen voor bijzondere kosten wordt door veel pleegouders als bureaucratisch ervaren. De inrichting van één loket, waar pleegouders bijzondere kosten kunnen declareren, dat deze aanvragen toetst, vergoedingen uitkeert en eventueel verhaalt bij ouders, zoals in Brabant, verdient navolging. In Brabant krijgen alle pleegouders dezelfde behandeling en service en worden met succes regelingen voor gespreid betalen met ouders getroffen. Eén loket in Brabant hanteert één duidelijke richtlijn voor alle situaties en functioneert al jaren naar volle tevredenheid van pleegouders.
2. De pleegvergoeding is een onkostenvergoeding en geen salaris. Daarom wordt de pleegvergoeding ook niet gekort op een eventuele uitkering van de pleegouders en niet meegenomen bij het bepalen van huursubsidie of het bepalen van de inkomstenbelasting. In lijn hiermee ligt het voor de hand om bij inkomensafhankelijke kosten van gemeentelijke voorzieningen, zoals de peuterspeelzaal en muzieklles, of gemeentelijke toeslagen het inkomen van de pleegouders als nihil te beschouwen.
3. Een lacune in het huidige vergoedingensysteem is de mogelijkheid om de kosten voor kinderopvang en naschoolse opvang vergoed te krijgen, terwijl tussen-schoolse opvang soms al wel wordt vergoed. De praktijk wijst uit dat pleegouders vanwege werk in toenemende mate gebruik maken van deze, doorgaans zeer kostbare, voorzieningen voor pleegkinderen. U heeft als gemeente de beleidsvrijheid om deze kosten (deels) te vergoeden als bijzondere kosten.
4. Ook op andere punten kan de gemeente een pleegzorgvriendelijk beleid voeren. Een voorbeeld hiervan is leerlingenvervoer. Bij crisispleegzorg blijven kinderen in veel gevallen hun eigen school bezoeken die ver verwijderd kan zijn van het pleeggezin. Pleegouders moeten in sommige gemeenten veel moeite doen om in aanmerking te komen voor leerlingenvervoer. Vaak zit er niets anders op dan het pleegkind zelf naar school te brengen en op te halen, wat een zware belasting is voor het eigen gezin. Pleegouders haken om dit soort redenen af. Bovendien zullen ze extra reiskosten als 'bijzondere kosten' declareren, terwijl er leerlingenvervoer (lees: een andere regeling) beschikbaar is.
5. Niet alle pleegzorg is formeel; via een pleegzorgaanbieder en op basis van een pleegcontract. Het komt ook voor dat burgers opvang in hun netwerk regelen en dat kinderen bij problemen in het gezin, zonder inmenging van formele instanties door familie of vrienden worden opgevangen. Gemeenten kunnen deze informele opvang van jeugdigen op andere wijzen ondersteunen, bijvoorbeeld op grond van de Wet Bijzondere Bijstand of via zorgaanbod van de gemeente.
6. Veel pleegkinderen hebben na hun 18de nog begeleiding en ondersteuning nodig. Het is belangrijk dat gemeenten ruimte reserveren in hun begroting voor pleegzorg in het kader van voortgezette hulpverlening (tot 23 jaar).